

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д.н. Мирослав Дачев

по конкурса за професор в професионално направление **Театрално и филмово изкуство (Фотография)**, обявен от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

в Държавен вестник, бр. 109 от 21.12.2021 г.

Единственият кандидат по обявения конкурс – доц. д-р Красимир Христов Андонов – е възпитаник на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“. Завършил е специалностите “Кино и телевизионно операторско майсторство” (1990-1995) и “Художествена и приложна фотография” (1993-1997). Тази симбиоза между фотография и операторско майсторство го съпътства успешно през целия му професионален път досега. В НАТФИЗ Красимир Андонов защитава и докторската си дисертация на тема “Компютърно-манипулираната фотография” (2014). Доцент в НАТФИЗ от 10.02.2016 г.

Към днешна дата е преподавател в бакалавърската и магистърската програма на специалност “Фотография” в НАТФИЗ, като покрива необходимия хорариум, определен от Правилника на НАТФИЗ. Доц. Красимир Андонов покрива също така и изискванията на наукометричните показатели, изисквани от ЗРАСРБ. Ето защо предложените от него материали по конкурса могат да бъдат разглеждани и оценени.

На базата на докторската си дисертация Красимир Андонов създава дисциплината “Компютърна постпродукция”, част от магистърската програма “Естетика на приложната фотография” в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“. Дисциплината проблематизира най-съвременните процеси във фотографската медия – фотодокументализъм и манипулация, фотография и изкуствен интелект, фотография и социални мрежи, дистанционна фотография, Google Street Maps фотография; разглежда се въпроса за телефона като продължение на идеята за незабележимост на фотографа. В НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ доц. д-р Красимир Андонов разра-

ботва и учебните модули “Светлината в черно-бялата фотография” и “Светлината в цветната фотография”, които са част от бакалавърската специалност “Фотография”. Двата модула са базирани на практиката на автора като филмов оператор и фотограф и чрез тях, разбирането за основното изобразително средство на медиата, се дефинира по съвсем нов начин. При обучението се обръща внимание на всички технически аспекти на различните изкуствени и естествени светлинни източници и тяхната свързаност при използването им като художествени инструменти. Към настоящия момент доц. През 2017 г. Красимир Андонов води и майсторски клас по време на Четвъртия международен детски кинофестивал NEXT в Одеса, Украйна (2017). Към момента той е научен ръководител и на двама докторанти от спец. “Фотография” в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ (Гергана Дамянова и Димитър Владимиров).

*

Красимир Андонов е автор на няколко пълнометражни и десетки документални филми, на самостоятелни изложби в България, Полша и Австрия. Участва в групови изложби в Париж (Франция), Отава (Канада), Кунминг (Китай), Дакар (Сенегал). В обявения конкурс Красимир Андонов се представя с творческа продукция след годината на придобиване на академичната длъжност „доцент“ (2016). В портфолиото му освен филми и фотографски проекти има и няколко публикации.

Фотографските му изложби след 2016 г. са: “Традиционни сватби от Рибново” (2019, Университетска библиотека, Варшава), “Пенсионирани птици” (2019, Международни фотографски срещи, Пловдив) и “Магическата светлина на пещерните минерали” (2021, Чепеларе, Музей на родопския карст; 2021, София, Национален дом на земята и хората). Те бележат силна приемственост към някои от по-ранните му изложби и по-специално “Светлина и култ” (2012, София, зала “Credo Bonum”); “Облачни дневници” (2014, София, Зала България); “Дневци на безкрая” (2015, Виена, Дом “Витгенщайн”); серията “Самолети

паметници” на откриването на седмицата на фотографията в Перпинян, Франция (2015), като същевременно показват нови страни на безспорния му фотографски му талант и упоритата работа и търсения през годините. В периода след придобиване на академичната длъжност „доцент“ е и куратор на различни фотографски изложби: “Отново съм тук – героите на филма” (2021, София, открити изложбени площи пред НДК), “Отново съм тук – снимки от архива на алпиниста и зоолог Боян Петров” (2021, София, открити изложбени площи в градинка “Кристал”), както и на антологичната изложба “Проф. Румен Георгиев” (2021). Куратор е и на студентската фотографска изложба “Изследване на светлина, форма и цвят” (2018, Варшава, Полша). Координатор за България на изложбата за дигитално изкуство “Home&Window”, Тайван, 2021.

Всички изложби на Красимир Андонов след 2016 г. показват впечатляващи и въздействащи фотографски решения. В рамките на Международните фотографски срещи в Пловдив през 2020 г., заедно с участници от България, Австрия, Белгия, Турция, Полша и Великобритания, доц. Андонов представя изложбата „**Пенсионирани птици**“ на тема самолети от миналото, които повече никога няма да полетят (16-31 октомври 2020, галерия „Капана“, 2 етаж). Изложбата предлага две оптики. Едната показва самолетите на земята, като част от един иреален пейзаж, сливащ града, селото, полето, лишени от пряко човешко присъствие, но успоредени със следите на човешката дейност, сякаш като по сказов разказ на Йордан Радичков: от комините на заводите, купола на църквата и забравената лада до детските влачета, изоставени баскетболни площадки и шахматна дъска под зоркия поглед на пробягащо бездомно куче и стадо кози. Това успоредяване на световите не е случайно – всичко в тях е лишено от реална стойност, забравено, бездомно: пенсионирано без време. Става дума за десетки самолети, които не са унищожени, а оставени да живеят втори живот в сложния и нееднозначен хронотоп след 1989 г. Другата оптика представя „пенсионираните птици“ *неподвижно застинали долу* на земята, заснети от високо. Тук реторическата фигура *contradictio in adjecto* е в действие, тъй като обичайният ракурс към самолет

е обратният: *летящ горе*, заснет отдолу (нещо повече, самата етимология на думата предполага движение, полет, а не застой). Преобърнатата векторна посока, съчетана с неподвижността на самолетите, говори красноречиво. Тук дребният предметен или успоредяващ дитайл се губи, властва геометрията. Птиците сякаш имат останала частица гордост, която в контекста на първата оптика тотално се стопява. Така двете оптики към самолетите осмислят нерадостната им и до голяма степен незаслужена съдба. Вписани като монументи в неочаквани за погледа контексти, те наистина са се превърнали в атрактивна част от ежедневието ни. Всъщност не са се превърнали, превърнала ги е необичайната интенция на фотографа, оригиналното му виждане, които са в основата на професионалната реализация на проекта. Пенсионираниите птици са един от възможните знаци на загуба на културна памет, редом с изоставените къщи, запустелите села, изгубващите се традиции – все тъжни съвременни български семиотични вселени. Самото заглавие на изложбата със смелата метафора за пенсионираниите птици прави силни внушения.

Тук има хвърлен мост към друга изложба на Красимир Андонов – **“Традицията на сватбите от село Рибново”**. Нейното послание не може да бъде прочетено и уловено отвъд етнографския и дори отвъд социално-антропологическия контекст. Изложбата едновременно представя изчезващи обичаи в Югозападните Родопи, но заедно с това и отношението към традициите, пропита е от усещането за идентичност. Тя е важна не само във фотографския си аспект, но и като антропологическо изследване в образи. Представянето ѝ в библиотеката на Варшавския университет в Полша по време на международната научна конференция “Малцинства от Източните Балкани - език и култура” е ясен знак за полагането на гореспоменатия контекст и за възможностите, които фотографията предлага пред съвременното изучаване на историята на културата (обичаи, ритуали, традиции). Лицето с бялата маска, банкнотите, везаните тъкани, телата, уловени в екстази, но и в сякаш хипнотични състояния, културният разрез между ритуалното и съвременното облекло (принтът на традицията и принтът на но-

вите брандове дрехи) – всичко това струи от изложбата и показва диалога между два различни свята, един доминантен, и един отиващ си, но все още не позволяващ да бъде „пенсиониран“. Отново част от нашето ежедневие, уловено от обектива и превърнато в индексиялен знак за летописа на смутното време, в което продължаваме да живеем на Балканите векове наред.

Фотографиите от проекта **“Магическата светлина на пещерните минерали”** (в съавторство с Алекс Самунджи и Оги Стоянов) са публикувани в списание National Geographic от юли 2021 г. („Да заснемеш вечността. Текст и снимки Красимир Андонов). В Справката за приносите Красимир Андонов коректно е отразил, че в този проект разработва уникален метод за заснемане на фотолуминесценцията на минералите в пещерите, който използва съчетание на съвременни технологични средства, приложени по специфично нов начин. Като цяло и трите фотографски проекта показват, че онзи майстор на светлината и композицията, който прекрасно усеща динамиката между цялото и детайла и който познаваме още от 2012 г. от изложбата му „Светлина и култ“, се е развил и израснал; предлага не само множество нови гледни точки, но и иновативни решения, които променят самата същност на фотографския подход към действителността и дори начина на мислене за фотографията в съвременните условия. Той е в пълна степен онова, което Красимир Андонов сам определя като „стремеж за заснемане на магическото“.

Фигурата му на фотограф би била непълно очертана, ако не отбележим още една черта на Красимир Андонов, а именно страстта му да съхрани историята на фотографията в НАТФИЗ чрез най-емблематичните ѝ представители. Красимир Андонов работи всеотдайно за запазване на творческия и документален архива на преподаватели от специалност “Фотография” в НАТФИЗ. Благодарение именно на дългогодишната му работа по събирането и запазването на авторски копия на проф. Георгиев, както и на негови документи, свързани със създаването и развитието на специалността “Фотография” в НАТФИЗ, през юни 2021 г., в галерия “ONE”, София, е открита фотографската изложба “Проф. Румен Георгиев

- РУМ". В момента Андонов работи по селекция за фотографска изложба на доайен-професора Атанас Кънчев, а също и върху биографичен документален филм за този емблематичен преподавател на НАТФИЗ. Категорично може да се каже, че в лицето на Красимир Андонов фотографията има ярък представител, който обединява в себе си експериментатора, визионера, но така също и историографа; фигура, вгледана в бъдещето, но и загрижена за съхраняване на миналото. Майсторството при него е не само предизвикателство към бъдещето, но и съхраняване на културната памет.

*

До годината на придобиване на академичната длъжност „доцент“ (2016) Красимир Андонов е много добре познат и приет и в кино средите с работата си като оператор. Тази заслужена известност придобива най-вече с работата си във филмите „Отрова за мишки“ (2012) и „Съдилището“ (2013). „Отрова за мишки“ (2012), изключително актуален за епохата сюжет, оставя усещането за силно и успешно операторско портретиране, а „Съдилището“ (2013), в който Красимир Андонов показва завидно операторско изящество, усилва усещането, че е майстор както на силните психологически портрети, така и на панорамните визии. Критическият изказ вижда неговите пейзажи като епически, но всеки по-вещ в жанровите разграничения смело би ги определил *епопеи*. След доцентурата идват филмите „Гешев“ (2017), „Лили рибката“ (2017) и „Отново съм тук“ (2021).

Документалният филм „Гешев“ (2017) отново е чудесна територия за психологическо портретиране, върху която операторът проектира своите карти: на скритите взаимоотношения, на дълбините на характера, редом с панорамата от известни и неизвестни събития, видени от множество различни гледни точки. Макар и в много различни контексти и реалности, „**Лили рибката**“ (2017), причудливият разказ за едно необикновено дете, постига същото психологическо портретиране като операторска работа: тук приказно, иреално, раздвоено и отчуждено са само постаменти, на които Красимир Андонов стъпва, за да изгради визуалните си метафори и преображения. Усещането в операторската работа на

Красимир Андонов е, че целите на режисьора трудно могат да бъдат постигнати отвъд перфектната работа на човека зад камерата – в истинския смисъл на понятието „преиначен автор“, мислено по Морис Бланшо.

Въздействието на последната операторска работа на Красимир Андонов – документалния филм „**Отново съм тук**“ (2021), е все още неизстинало. Макар това да е пар екселанс документален филм за алпиниста Боян Петров, струва ми се, че тук е постигната скрита симбиоза между усилията на алпиниста и оператора – и двамата се борят по своему с предизвикателствата на екстремното и невъзможното; всеки от тях се завръща отново в своя си свят, по-силен и по-вдъхновен отпреди; всеки отново е тук и може да го изпише предварително. От една определена научна парадигма, тази на теорията на речевите актове, да заявиш, че *отново ще бъдеш тук*, е най-силният възможен декларатив в човешкия свят, ако се отнася до мечтата, която никога не умира, и до предела на човешките възможности, който винаги може да опиташ да надмогнеш. Цялото внушение в този филм, убеден съм, зависи в голяма степен от операторското майсторство. Но не единствено от запомнящите се снежни ракурси. Тук има смели визуални решения, които бих определил като семиотично-антропологични. Битката за върха (горе) е монтажно представена и уравновесена от една друга невидима битка (долу), която проследява пещерния живот и този на прилепите. Упоритостта и смелостта са както горе, на върха, така и долу, под земята. Светло и тъмно – от естествени състояния на снега и тъмнината – се превръщат в динамика на екзистенциалното протичане, оптики за четене на живота и дори съдбата на алпиниста Боян Петров. Силната воля за победа е завръщането горе, на върха, но и долу, към изследователския интерес. Неочаквано за мнозина (вероятно) филмът свършва със смело операторско решение – долу, в пещерата, където има не по-малко светлина и надежда; не артикулира върха, превърнал се в лобно място на българския алпинист, а тихите недра на пещерата, където се раждат мечтите, където изследователския стремеж се заражда и също не умира. В добър тандем с доц. Нина Алтъпармакова двамата умело водят

нишката на завръщането, което е предизвестено – почти както в едноименния образец на магическия реализъм. Това е удвоен портрет, който редом с известното за Боян Петров – желанието му да покори най-високите върхове, очертава и друго едно желание, отвеждащо ни – нека го кажа с езика на последния фотографски проект на Красимир Андонов – към магическия свят на пещерите и подземния свят. С чудесната си работа зад камера Красимир Андонов, този път като оператор, показва психологията на равновесната точка у своя персонаж, която е в основата на вярата му.

*

След всичко казано за работата на Красимир Андонов като фотограф и като оператор, едва ли би учудил някого факта, че той е носител на престижни награди за своята работа като оператор и като фотограф. Сред тях бих открил няколко. Филмът „Отрова за мишки“ печели наградата “Best Cinematography” на SEE Film Festival, Los Angeles (2015). Филмът „Съдилището“ е отличен с наградата за най-добра операторска работа на Българската филмова академия (2015) и с Grand Prix от фестивала Heartland Film Festival (2015). „Лека нощ, Лили“ печели наградата за най-добър късометражен игрален филм на 18-ти Международен кинофестивал IN THE PALACE (2021). Филмът „Отново съм тук“ печели наградите Grand Prix от фестивала Krakow Mountain Film Festival (2021) и „City of Bolzano” Prize Golden Gentian for the best exploration or adventure movie от фестивала Trento Film Festival (2021). Релевантни са и фотографските отличия: Performance Award на 10th Edition of The Humanity Photo Awards (2017, China) за серията Light and Cult; Second Prix in category Festivities за серията Kukery Tradition in Bulgaria, на фотографския конкурс Humanity Photo Award (China, 2004); Nomination Award in category Portrait and Costume за серията Kukery - Living Tradition from Bulgaria, на фотографския конкурс Humanity Photo Award (China, 2004). Наградите са съпътствани и от друг тип признание – членството в престижни организации като Съюза на филмовите дейци (от 2001) и Асоциацията на Българските Оператори (АБО) и Световната асоциация на филмовите оператори IMAGO (от 2014).

*

При толкова много творчески ангажименти, оценени подобаващо, Красимир Андонов се представя и с няколко публикации. Сред тях трябва да се открие една статия, която е резултат от десетгодишно фотографско изследване (2004-2014), а именно „Променящата се традиция на поменалните влашки хора по Великден“, публикувана в сп. „Zeszyty Luzyckie“ (No. 54, 2020, Warsaw, ISSN 0867-6364). През същата година в сп. „Проблеми на изкуството“ (брой 4, 2020, ISSN: 0032-9371) доц. Андонов публикува и статията „Естетика на неостротата и нейното място в документалната фотография“. Двата текста са пряко свързани и с работата му като фотограф, и с преподавателската му дейност, т.е. те са някакво особено сечение, в което могат да бъдат видени преплетени интенциите му на творец (оператор и фотограф) с тези на интерпретатор, педагог и ментор (преподавател и ръководител на дипломанти и докторанти).

*

Бих искал, с оглед на всичко казано дотук, да обобщя, че през последните шест години доц. Красимир Андонов има силна творческа и преподавателска ангажираност, напълно отговарящи на високите изисквания за придобиване на академичната длъжност „професор“. Нещо повече: работата му като фотограф и оператор заслужава да бъде отличена много високо. Ето защо напълно убедено гласувам „ЗА“ неговата кандидатура по обявления от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ конкурс за „професор“.

Чл.-кор. проф. д.н. Мирослав Дачев

14 май 2022 г.